

**OUTOKUMMUN SEUDUN
KOULUTUKSEN, OSAAMISEN JA KEHITTÄMISEN
TOIMENPIDEOHJELMA**

5.12.2007

1 MAAKUNTAKORKEAKOULUN TAVOITTEET

Pohjois-Karjalan maakuntakorkeakoulu on Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun, Joensuun yliopiston ja Humanistisen ammattikorkeakoulun Joensuun yksikön sekä Pohjois-Karjalan seutukuntien yhteistyöverkosto. Toiminnan perustana on korkeakoulujen, koulutustoimijoiden ja seutukuntien välinen jatkuva vuorovaikutus ja kumppanuus.

Pohjois-Karjalan maakuntakorkeakoulu tuo korkeakoulujen osaamisen ja palvelut lähelle ja vastaa joustavasti asukkaiden, julkisen sektorin ja elinkeinoelämän koulutus-, osaamis- ja kehittämistarpeisiin yhdessä seudullisten toimijoiden kanssa.

Pohjois-Karjalan maakuntakorkeakoulu parantaa koulutuksen saatavuutta tarjoten joustavia ja helposti saavutettavia aikuiskoulutuspalveluja yhteistyössä korkeakoulujen ja seudullisten toimijoiden kanssa. Toimintaan kuuluvat myös kattavat aikuisopiskelijan neuvonta- ja ohjauspalvelut sekä elinkeinoelämän ja julkisen sektorin kehittämistoiminta.

2 OUTOKUMMUN SEUDUN NYKYTILA JA TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Pohjois-Karjalan maakunnan heikkouksina voidaan pitää syrjäistä sijaintia, yrityskulttuuriin ohuutta, nuorten poismuuttoa ja rakenteellista työttömyyttä. Kehitykselle leimallista on kaksijakoisuus: Joensuu ja sen kaupunkiseutu ovat valtakunnallisestikin vertailtuna vahvasa kasvuvireessä. Keski-Karjalan seutukunta ja Pielisen Karjala sekä myös Joensuun seutukunnan reuna-alueet jäävät selvästi jälkeen keskuksen kasvusta.

2.1 Kuntarakenne

Joensuun seutukuntaan kuuluvat Outokummun kaupunki ja Polvijärven kunta muodistivat aiemmin Outokummun seudun. Outokumpu nähdään omana itsenäisenä työssäkäyntialueena, vaikka se on voimakkaasti Joensuun työssäkäyntialueen vaikutuspiirissä. Polvijärvi on osa Joensuun työssäkäyntialuetta.

2.2 Väestö, ikärakenne ja muuttoliike

Outokumpu on 7 662 asukkaan kaupunki (30.9.2007). Väestö on keskittynyt kaupungin taajamaan, jossa asukkaita on noin 5 500. Polvijärvi on Outokumpua maaseutumaisempaa ja kunnassa asuu 4 938 ihmistä (30.9.2007). Outokummun väestö on vähentynyt 81 asukkaalla ja Polvijärven kolmella asukkaalla vuoden 2007 aikana.

Koko maakunnan tasolla väkiluku väheni kaikkiaan 773 henkilöllä tammi-syyskuun 2007 välisenä aikana. Väestön ikärakenne on siirtymässä jatkuvasti iäkkäämpiin ihmisiin. Taulukossa 1 on esitetty kuntien väestöennusteet vuoteen 2025 saakka.

Taulukko 1. Outokummun ja Polvijärven väestöennuste vuosina 2005 - 2025. Tilastokeskus 2007.

VÄESTÖENNUSTE (2007)		2005	2010	2015	2020	2025
Outokumpu:						
0 - 6 v.		438	436	427	418	402
7 - 16 v.		879	726	671	657	652
17 - 19 v.		337	277	235	205	212
20 - 64 v.		4 497	4 325	3 965	3 607	3 343
65 - 74 v.		857	929	1 171	1 365	1 316
75 - 84 v.		596	635	638	729	952
85 - v.		154	197	251	275	303
Yhteensä		7 758	7 525	7 358	7 256	7 180
Polvijärvi:						
0 - 6 v.		301	265	271	271	261
7 - 16 v.		628	529	463	441	449
17 - 19 v.		160	155	134	110	111
20 - 64 v.		2 872	2 737	2 481	2 250	2 056
65 - 74 v.		536	549	710	839	806
75 - 84 v.		407	400	382	408	551
85 - v.		104	130	162	167	178
Yhteensä		5 008	4 765	4 603	4 486	4 412

2.3 Työvoima

Outokummun työpaikkaomavaraisuus on 101,6 prosenttia ja Polvijärven 81,2 prosenttia (2004). Outokummun työvoima on 3 303 ja Polvijärven 2 142 henkilöä (2007). Työttömien osuus työvoimasta oli Outokummussa 13,1 prosenttia ja Polvijärvelä 12,5 prosenttia syyskuussa 2007. Alueen työttömyysaste on vähentynyt viime vuosina, mutta silti se on maan keskiarvoon verrattuna edelleen korkea. Outokummun työllinen työvoima on vähentynyt 27,6 prosenttia vuosina 1985 - 2002. Alkutuotannossa työvoima on vähentynyt 67,9 prosenttia, rakentamisessa 49,6 prosenttia ja palveluissa (sisältää rahoituksen) 10,4 prosenttia.

2.4 Työpaikka- ja elinkeinorakenne

Sektoreittain alueen työpaikat jakautuvat seuraavasti: valtio 3,8 prosenttia, kunta 33,8 prosenttia, yksityinen 53,6 prosenttia ja muut 8,8 prosenttia. Valtiosektorin työpaikkojen määrä on vähentynyt viime vuosikymmenestä yli kolmanneksella, kuntasektorilla 13 prosenttia ja yksityisellä sektorilla Polvijärvellä 16,5 prosenttia ja Outokummussa 4,5 prosenttia.

Työllinen työvoima jakautuu vuoden 2004 tiedon mukaan Outokummussa seuraavasti: alkutuotannossa on 6,6 prosenttia, jalostuksessa 34,8 prosenttia ja palveluissa 56,2 prosenttia työllisestä työvoimasta (tuntematon 2,4 prosenttia). Polvijärvellä puolestaan työllisestä työvoimasta alkutuotannossa on 23,0 prosenttia, jalostuksessa 24,2 prosenttia ja palveluissa 46,9 prosenttia työllisestä työvoimasta (tuntematon 3,2 prosenttia).

Toimipaikkojen lukumäärä alueella on alhainen. Seudulla toimipaikkoja on eniten palvelu-
alalla. Kuitenkaan palvelutyöpaikkojen määrä ei ole alueella pysynyt muun maakunnan

vauhdissa. Suurin toimiala toimipaikkojen määrällä mitattuna on tukku- ja vähittäiskauppa, jota seuraavat teollisuus ja rakentaminen. Seudulla nousevana teollisuuden toimialana on kaivannaisala (kaivostoiminta ja louhinta), jonka kasvua odotetaan erityisesti Polvijärvellä. Outokummussa teollisuus on selvästi suurin alueella työllistävä toimiala: erityisesti metalliteollisuus on vahva työllistäjä. Polvijärvellä maa-, riista- ja metsätalouden työpaikkoja on runsaasti.

Alueen yritys rakenne on pienyritysvaltainen: valtaosa yrityksistä työllistää alle neljä työntekijää ja yli viisikymmentä henkilöä työllistäviä yrityksiä on vain muutama. Outokummun yrityksistä suurin osa odottaa tulevaisuudessa toimintansa pysyvän ennallaan (59,6 %). Kasvuodotuksia on 32,4 prosentilla ja toiminnan supistuminen on edessä 8 prosentilla yrityksistä (Yritysharava-hankkeen haastatteluissa vastaukset 225 yritykseltä). Myös polvijärveläisistä yrityksistä suurin osa odottaa tulevaisuudessa toimintansa pysyvän ennallaan (60,3 %). Kasvuodotuksia on 29,9 prosentilla ja toiminnan supistuminen on edessä 9,8 prosentilla yrityksistä (Yritysharava-hankkeen haastatteluissa vastaukset 184 yritykseltä). Outokummun seudun henkilöstömäärän odotettu muutos toimialoittain on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Outokummun seudun toimialoittainen henkilöstömäärän muutos. Yritysharava-hanke. Ennako 2010 -hanke. 2006.

Henkilöstömäärä toimialoittain:	Hklöä nyt	Hklöä 5 v:n kul.	Muutos henkilöä	Muutos-%
Maa-, metsä- ja riistatalous	52	53	1	1,9
Kalatalous	2	3	1	50,0
Kaivostoiminta ja louhinta	77	66	-11	- 14,3
Teollisuus	801	897	96	12,0
Sähkö-, kaas- ja vesihuolto	25	20	-5	- 20,0
Rakentaminen	132	136	4	3,0
Kauppa	226	230	4	1,8
Majoitus- ja ravitsemusala	78	92	14	17,9
Kuljetus	85	87	2	2,4
Rahoitus	40	42	2	5,0
Kiinteistö- ja liike-elämänpalvelut	126	143	17	13,5
Koulutus	83	82	-1	- 1,2
Terveystieteiden- ja sos.palvelut	62	55	-7	-11,3
Muut yht.kunnall. ja henk.koht.palv.	56	59	3	5,4
Työnantajakotitaloudet	1	1	0	0,0

Yrityksiä rekisterissä on yhteensä 558 kpl (Pohjois-Karjala yhteensä 7 015 kpl).

Henkilöstömäärä nyt 1 846 henkilöä ja henkilöstömäärä 5 vuoden kuluttua + 6,5 %.

Outokummun teollisten työpaikkojen lisäys oli 62 henkilöä vuonna 2006. Kaikkiaan teollisuudessa oli 1 115 työpaikkaa. Uusia yrityksiä perustettiin 32 Outokumpuun vuonna 2006. Outokummun kaupunki panostaa edelleen myös pienten yritysten toimintaympäristön kehittämiseen.

Polvijärvellä on tunnusomaista aktiivinen elinkeinojen kehittämistoiminta ja kunnan toiminnassa pienyrityksyyden edistäminen onkin keskeisenä painopistealueena. Polvijärvellä on viime aikoina syntynyt lisää teollisia työpaikkoja, joista merkittävimpiä kasvualoja ovat

puutuote- ja muoviala sekä korkean teknologian yritykset. Utta Polvijärvellä on kivialan tuotanto, jonka raaka-aineena käytetään Polvijärven vuolukiveä.

2.5 Väestön koulutustaso Outokummun seudulla

Pohjois-Karjalan väestön ikä- ja elinkeinorakenteesta johtuen maakunnan aikuisväestön koulutustaso on matalampi kuin maassa keskimäärin (tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä oli 60,6 prosenttia vuonna 2004, kun koko maassa vastaava luku oli 62,7 prosenttia). Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus Pohjois-Karjalassa oli 19,5 prosenttia (koko maa 25,0 prosenttia).

Outokummun seudulle tyypillistä on koko maan ja Joensuun ydin seudun lukuja alhaisempi koulutustaso. Polvijärvi on yksi maakunnan kahdestatoista kunnasta, joissa miehistä kolmasosalla ei ole minkäänlaista perusasteen jälkeistä koulutusta. Koulutusasteet ja perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuudet on nähtävissä seuraavassa taulukossa (taulukko 3).

Taulukko 3. Outokummun ja Polvijärven koulutusasteet 2006.

Tutkinnon suorittaneet koulutusasteen mukaan 2006 ¹										
	Tutkinnon suorittaneet		Keskiasteen tutkinto		Korkea-asteen tutkinto		Alin korkea-aste	Alempi korkea-kouluaste	Ylempi korkea-kouluaste	Tutkija-koulutus
		% 15 v. täyttän.		% 15 v. täyttän.		% 15 v. täyttän.				
Koko maa ²	2 805 939	64,1	1 675 369	38,3	1 130 570	25,8				
Pohjois-Karjala	88 246	62,5	59 601	42,2	28 645	20,3	13 452	8 350	6 043	800
Outokumpu	3 925	58,8	2 924	43,8	1 001	15,0	525	307	163	6
Polvijärvi	2 273	54,2	1 781	42,5	492	11,7	277	125	87	3

2.6 Outokummun seudun kehittämissisio

Outokummun kaupungin visio: Outokumpu on ihmisen kokoinen kaupunki, jossa on hyvä elää, asua, opiskella, yrittää ja tehdä työtä. Outokumpu tunnetaan korkean teknologian teollisuudesta, monipuolisesta koulutuksesta ja kulttuurista.

Polvijärven kunnan visio: Polvijärvi on vireä ja yritteliäs, itsenäinen, kehittämishenkinen ja seudullisesti yhteistyöhakuinen kunta, jossa on turvallista asua, yrittää, tehdä työtä ja viettää vapaa-aikaa. Polvijärvi on maaseutumaista asumista arvostavalle hyvää asuinpaikka.

¹ Lähde: Tilastokeskus. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto.

² Lähde: Tilastokeskus. Pohjois-Savon liitto.

2.7 Väestö- ja työpaikkatavoite

Outokummun kaupungin elinkeinostrategian mukaisesti tavoitteena on edesauttaa ammattitaitoisen työvoiman saantia ja siihen tähtäävää koulutusta sekä tehdä kaupunkia tunnetuksi hyvänä sijaintipaikkakuntana ja luotettavana kumppanina. Muun muassa näihin seikkoihin panostamalla tavoitteen on saada Outokummussa työssäkäyvistä vuosittain 10 prosenttia muuttamaan paikkakunnalle. Yritysten perustamistavoitteena on 30 uutta yritystä vuosittain.

2.8 Seudulliset elinkeinopoliittiset valinnat ja yhteistyö

Työvoiman tarve eri aloilla vaihtelee ja ennusteiden mukaan kehittyy eri tavalla. Maakunnan johtavista klusterialoista erityisesti muovi- ja metallialalla työllisten määrän kasvun uskotaan edelleen jatkuvan. Metsäteollisuusklusterin tilanne näyttää pysyvän ennallaan ja matkailu- ja ravitsemusala on kasvava ala työpaikkakehityksessä. Hiipuvia aloja Pohjois-Karjalassa näyttävät olevan maatalous ja julkishallinto. Lisäksi kauppa, rahoitus-, vakuutus-, kiinteistö- ja liike-elämänpalvelut sekä koulutus ovat jääneet jälkeen valtakunnan kehityksestä. Koulutusalan kasvua heikentää ikäluokkien pieneneminen, mutta toisaalta aikuiskoulutuksen merkitys tulee jatkossa kasvamaan: ammattitaidon ylläpitäminen muuttuvassa maailmassa korostuu, mikä lisää aikuiskoulutuksen merkitystä ja kysyntää. Sosiaali- ja terveydenhoitoalan työntekijöiden tarve kasvaa lähitulevaisuudessa voimakkaasti, kun maamme ikärakenne vanhenee.

Joensuun seudullista yhteistyötä koordinoi alueen kehittämissyhtiö JOSEK Oy. Kehittämissyhtiön toiminnan perustana on elinkeinorakenteen vahvistaminen ja monipuolistaminen sekä seudun kilpailukyvyn kehittäminen ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksien parantaminen. JOSEK Oy:llä on toimipiste Outokummussa, jossa käytännön yritysneuvonnasta vastaa yritysneuvoja. Alkavien yritysten neuvontapalvelut ostetaan Pohjois-Karjalan Uusyrityskeskus ry:ltä, jolla on toimipiste Outokummussa. Toimitilojen hankinnasta ja kunnossapidosta vastaa Outokummun seudun teollisuuskylä Oy. Outokummun seudulla toimii muovi- ja metallialan yritysten synergiaverkosto Synertec. Synertec-yritykset muodostavat merkittävän osaamiskeskittymän Outokumpuun.

Joensuun Seudun Kehittämissyhtiö JOSEK Oy vastaa yritystoimintaan liittyvän hanketyön koordinoinnista yhteistyössä Outokummun kaupungin ja Outokummun seudun teollisuuskylä Oy:n kanssa. Kehittämishankkeita toteutetaan yhdessä muun maassa vuosille 2007 - 2010 laaditun Joensuun seudun elinkeino-ohjelman mukaisesti. Myös muiden toimijoiden Outokummun elinkeinoelämää palveleviin hankkeisiin osallistutaan.

Outokummun kaupungin uudessa elinkeino-ohjelmassa todetaan, että Outokummun kaupunki järjestää tulevaisuuteen suuntautuneesti ja tehokkaasti asiakaslähtöisiä palveluja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa laadukkuuden, tasavertaisuuden ja kumppanuuden periaatteella ja tarjoaa yrittämiselle kilpailukykyisen toimintaympäristön. Elinkeinostrategian päämääränä on yritysten toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamisen sekä uusien yritysten syntymisen edistämisen avulla hyvinvoinnin lisääntyminen. Outokummun kaupunki jatkaa tiivistä yhteistyötä Joensuun seudun kuntien kanssa ja jatkaa

yhdessä JOSEK Oy:n kanssa aktiivisesti seudullisen elinkeino-ohjelman toteutusta ja hyödyntäen sitä Outokummun asukkaiden parhaaksi.

3 KOULUTUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA

Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman mukaan Pohjois-Karjalan maakuntaa tulee kehittää kumppanuushengessä alueellista tasa-arvoa ja alueellista kilpailukykyä vahvistaen, ennakoiden tulevaisuutta ja varautuen sen tuomiin haasteisiin. Maakunnan aluekehityksen kannalta keskeinen kysymys on työvoima, sen saatavuus, riittävyys, osaaminen ja toisaalta työllistyvyys. Osaamis- ja koulutusjärjestelmä ovat kehittämisessä avainasemassa.

Aikuiskoulutuksen lisääntyessä työssäkäynnin ja opiskelun vuorottelu lisääntyy tulevaisuudessa, koska yrityksissä on näkyvissä selkeä tarve lisäkouluttaa henkilöstöä myös tutkintotavoitteisesti. Tutkintojen suorittamiseen onkin löydettävä uusia malleja, jotka motivoivat työssäkäyviä tutkintojen suorittamiseen. Työvoimapoliittinen koulutus on keskeisellä sijalla työvoiman tarpeen ennakoinnissa ja työttömyyden ennakoiassa ehkäisyssä. Osaamisen pullonkaulojen tunnistamiseksi on luotava koulutusta, joka vastaa todellista kysyntää työmarkkinoilla. Käytännössä tämä tarkoittaa lisää muutokoulutusta, koska nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä enakoiminen on yhä vaikeampaa.

Perusasteen jälkeistä koulutusta Outokummun seudulla tarjoaa Outokummun ja Polvijärven lukiot. Lisäksi toisen asteen koulutustoimijoita ovat Pohjois-Karjalan Koulutuskuntayhtymän ammattiopisto ja aikuisopisto. Muun toisen asteen koulutuksen ja korkea-asteen koulutuksen suhteen seutu on muun muassa Joensuun tarjonnan varassa. Joensuun seudun kansalaisopisto tarjoaa vapaan sivistystyön opintoja.

3.1 Korkeakoulujen nykyinen toiminta ja koulutusyhteistyö alueella

Korkeakoulutuksen alueellinen tarjonta turvataan aikuiskoulutuksen avulla ja osa korkeakoulujen yhteiskunnallisesta vuorovaikutuksesta tapahtuu aikuiskoulutuksen kautta. Aikuiskoulutus lisää koulutuksen alueellista saatavuutta ja edellyttää sen toteutumiseksi eri toimijoiden yhteistyötä.

Pohjois-Karjalassa toimii kolme korkeakoulutusta tarjoavaa organisaatiota, jotka ovat Joensuun yliopisto, Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu ja Humanistinen ammattikorkeakoulu. Lisäksi Pohjois-Karjalan Kesäyliopisto tuo alueelle muiden yliopistojen kuin Joensuun yliopiston tarjoamia avoimia arvosanaopintoja. Pohjois-Karjalan aikuiskoulutuksen alueellinen toimenpideohjelman mukaan aikuiskoulutuksen merkitystä kehitetään maakunnan työelämän kehittäjänä. Yhteistyön ja työnjaon avulla mahdollistetaan parempien palveluiden kehittäminen.

Korkeakoulutustarjonnan merkitys kunnalle näkyy lähinnä yleisen hyvinvoinnin kasvuna, koska koulutus tarjoaa virikkeitä ja mahdollisuuksia asukkaille sekä lisää usein alueen kulttuuritarjontaa. Alueen ja kunnan imagon kohottamisessa korkeakoulutusmahdollisuuksien merkitys on suuri. Koulutusmahdollisuudet parantavat asukkaiden pysymistä paikkakunnalla: kun alueella on ihmisiä, tarvitaan palveluja ja edelleen palveluntuottajia ja

mahdollisesti myös uusia yrittäjiä palveluja tarjoamaan. Aikuiskoulutuksen kautta korkeasti koulutettujen yrittäjyysaktiivisuutta voidaan lisätä.

Korkeakoulutuksen osalta koulutusyhteistyö Outokummun seudulla on ollut vähäistä. Seudulla ei toimi tällä hetkellä korkeakoulutusta tarjoavia tahoja, kun Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelma siirtyi Joensuuhun vuoden 2007 alussa. Alueen korkeakoulutuksen tarpeeseen vastaa tällä hetkellä Joensuun yliopiston avoimen yliopiston tarjonta muun muassa monimuoto- ja verkko-opintoina. Myös avoimen ammatikorkeakoulun ja Pohjois-Karjalan Kesäyliopiston tarjonta palvelee aluetta. Täydennyskoulutuksen ja henkilöstökoulutusten osalta korkeakoulutoimijat toteuttavat muun muassa erikoistumisopintoja ja lyhytkursseja.

Pohjois-Karjalan maakuntakorkeakoulu tarjoaa lukuvuonna 2007 - 2008 Pohjois-Karjalan avoimen ammattikorkeakoulun avoimen ammattikorkeakoulun opintoina työnjohtokoulutusta Outokummussa. Pohjois-Karjalan maakuntakorkeakoulun kautta seudulle pyritäänkin luomaan aikaisempaa parempaa ja tehokkaampaa koulutusyhteistyötä.

3.2. Tulevaisuuden osaamis- ja koulutustarpeet: mitä alueella tarvitaan?

Osaamis- ja koulutustarpeen selvittämisessä ennakkoinnilla on keskeinen rooli. ”Ennakointi on järjestelmällinen, osallistava prosessi, jossa kerätään tietoa ja laaditaan visioita keskipitkän ja pitkän aikavälin tulevaisuudesta ja, jolla pyritään parantamaan nykyisten päätösten tietopohjaa ja käynnistämään yhteisiä toimia.” Koulutus- ja osaamistarpeen selvittämiseksi analysoidaan nykytilaa ja verrataan sitä asetettuihin tavoitteisiin ja päämääriin.

Pohjois-Karjalan maakuntakorkeakoulu -hankkeen seutukuntatapaamisten perusteella voidaan todeta, että koulutus- ja osaamistarpeisiin liittyen on monia yhteisiä piirteitä. Koulutustarpeista esille nousi sosiaali- ja terveystieteiden työvoiman tarve erityisesti vanhusten huollossa väestön ikääntymisen johdosta. Myös Yritysharava-hankkeen tekemien kyselyiden mukaan eniten koulutustarpeita on terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelun alalla. Kunta on lakisääteisesti velvollinen järjestämään sosiaali- ja terveystieteiden täydennyskoulutuksen. Opettajien (perusopetus ja lukio) täydennyskoulutus on toinen suuri yhteinen koulutustarvekokonaisuus ja myös sen järjestämiseksi suunnitellaan kunnille lakisääteistä velvollisuutta. Myös ammatillisten opettajien täydennyskoulutusta tulisi pystyä tehostamaan erityisesti opettajien työelämävalmiuksien osalta. Kasvavaan osaamistarpeeseen voidaan reagoida tarjoamalla räätälöityä koulutusta ajankohtaiseen tarpeeseen. Erityisenä tarpeena maakunnassa on lisäksi sosiaalisen koulutusmahdollisuudet, toteutusmuotona pätevyyskoulutus.

Outokummun seudun yrityksillä on tarve ammattitaitoisesta työvoimasta ja käytännön työnjohtajista (teknikko). Lisäksi tarvitaan lisää osaamista asiantuntija- ja suunnittelutehtäviin. Ammatikorkeakoulun insinöörinkoulutuksella voidaan tukea myös yrityspalveluyritysten syntymistä alueelle. Korkeakoulutasoisen koulutuksen tarve kohdistuu opintoihin, jotka voidaan toteuttaa esimerkiksi avoimen ammattikorkeakoulun kautta. Outokummun seudun ongelmana on ammattitaitoisen työvoiman riittämättömyys muovi- ja metalliteollisuudessa. Tähän vastaamiseen tarvitaan eri toimijoiden tiivistä yhteistyötä.

Myös Outokummussa, kuten useissa kotimaisissa pieniin yrityksiin kohdistuneissa tutkimuksissakin, esiin on noussut yrityksiin kohdistuvat monenlaiset osaamisen ja kilpailukyvyn kehittämistarpeet. Tarpeet ovat hyvin käytännönläheisiä ja tilannesidonnaisia, eikä pienillä yrityksillä ole valmiuksia tarpeiden tunnistamiseen. Kouluttajatahojenkin arvioissa korostuu, että yrittäjillä ei aina ole selkeää kokonaiskuvaa kehittämistarpeista. Ammattialakohtaisen osaamisen kehittämisen rinnalla muun muassa sähköinen liiketoiminta korostuu tulevaisuudessa.

Taitopohjaisten ammattien tulevia osaamistarpeita ovat sosiaalinen osaaminen, viestintäosaaminen, resurssien hallinta, tietoyhteiskuntavalmiuksien merkitys, kielitaito sekä esimies- ja johtamisosaaminen. Toimialapohjaisten ammattien osaamistarpeita puolestaan ovat viestintäosaamisen lisäksi tietoteknologia ja tietoyhteiskuntavalmiuksiin liittyvät osaamisvaatimukset sekä laatu-, turvallisuus- ja ympäristöosaaminen ja liiketaloudellinen osaaminen. Toimialapohjaisissa ammateissa on taitopohjaisia ammatteja vähemmän yhteisiä avainosaamisalueita ja osaamistarpeet ovat enemmän sidoksissa kussakin ammatissa vaadittavaan osaamiseen.

Pohjois-Karjalan maakuntakorkeakoulu -hankkeen teettämien yrityshaastattelujen mukaan pohjoiskarjalaisten pk-yritysten koulutus- ja osaamistarpeissa keskeistä on se, että koulutuksen tulee vastata yksilön tarpeisiin. Kentällä tarvitaan perustaitojen koulutusta talouden-, johtamisen- ja tietotekniikan kokonaisuuksissa. Useissa pienissä yrityksissä hiljaisen tiedon siirtyminen voitaisiin varmistaa kouluttamalla ammatillisia asiantuntijoita työntekijöistä, jotka tuntevat jo yrityksen tuotantjärjestelmän. Yrityshaastatteluissa pohjoiskarjalaisten pk-yritysten koulutus- ja osaamistarpeina nousivat esille muun muassa seuraavat:

- prosessien suunnittelu ja sisäinen logistiikka
- strateginen näkemys, -ajattelu ja -toiminta
- johtaminen: missio, visio, strategia, toiminnan suunnittelu sekä liikkeenjohdon taidot ja delegointitaidot
- taloustaidot, budjetointi, talouden seuranta, taloushallinto
- tuotekehitys, brandin luominen ja markkinointi- ja myyntiosaaminen
- asiakaspalvelu
- mallinnus ja muotoilu, mekaniikka, tuotanto
- verotus ja lainsäädäntö.

Täydennyskoulutuksen merkitys kasvaa lähitulevaisuudessa ja suurimmat henkilöstön täydennyskoulutustarpeet liittyvät tällä hetkellä ihmissuhdetaitoihin ja sosiaaliseen osaamiseen, viestintätaitoihin, liiketaloudelliseen osaamiseen ja projektiosaamiseen, esimies- ja johtamisosaamiseen, työtehtäväspesifiin osaamiseen, moniammatillisuuden kehittämiseen sekä muutoksen hallintaan.

Outokummun seudulla Yritysharava-hankkeessa tehtyjen koulutustarvekyselyiden pohjalta eniten tarvetta on ammattialakohtaiseen koulutukseen (57,3 % yrityksistä eli 47 yritystä ilmoitti johonkin ammattialaan liittyvästä koulutustarpeesta). Seuraavaksi eniten koulutustarpeita oli markkinointiin (14,6 % eli 12 yritystä) ja tietotekniikkaan (8,5 % eli 7 yritystä) liittyen. Myös johtaminen (4,9 % eli 4 yritystä), taloushallinto (3,7 % eli 3 yritystä) ja työyhteisön toiminta (3,7 % eli 3 yritystä) nousivat koulutustarpeina esiin.

Lisäksi yrityksissä koulutusta tarvitaan muun muassa esimiestoimintaan, kansainvälistymiseen, sukupolvenvaihdokseen ja yrityssuunnitteluun liittyen. Sinällään koulutustarpeista esiin ei tullut mitään yksittäisiä toimialoja tai opintokokonaisuuksia tai niiden osia. Koulutustarpeita ei siten useinkaan yksilöity tai yritys totesi hoitavansa koulutuksen itse. Useimmat alat, joilla koulutusta tarvittaisiin näyttävät olevan suorittavan tason tehtäviä. Muun muassa seuraavia koulutustarvemainintoja ja aloja tuli esille: uusi tekniikka ja koneet, kuvan käsittely, palveluiden markkinointi, muuttuva lainsäädäntö, henkilöstö, myynnin kehittäminen ja asiakaspalvelu.

Pohjois-Karjalan maakuntakorkeakoulu -hankkeen teettämissä yrityshaastatteluissa esille tuli lisäksi koulutukselliset tarpeet kansainvälisyyden ja kielitaidon kohottamiseksi ja kulttuurien ymmärtämiseksi. Kyselyn mukaan yrityksiltä puuttuu osaamista ja kykyä ottaa vastaan eri kulttuureista tulevia ulkomaalaisia ja valita niistä osaavaa henkilökuntaa. Maahanmuuttajien rekrytointi ja työperäinen maahanmuutto on osaltaan ratkaisu vallitsevaan työvoimapulaan. Ulkomaisen työvoiman työllistämiseen liittyy koulutustarpeita niin työllistettävään ja hänen perheensä kohdistuen kuin myös työllistävään yhteisöön ja työnantajaan kohdistuen.

4 POHJOIS-KARJALAN MAAKUNTAKORKEAKOULUN TOIMENPIDEOHJELMA OUTOKUMMUN SEUDULLA

4.1 Aikuiskoulutuksen neuvonta-, ohjaus- ja tukipalvelut

Outokummussa ja Polvijärvellä keskeisimmäksi asiaksi nousee neuvonta-, ohjaus- ja tukipalveluiden järjestäminen alueen asukkaiden, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin osaamisen kehittämisen tueksi. Aikuiskoulutuksen neuvonta-, ohjaus- ja tukipalveluita Outokummun seudulla suunnitellaan toteutettavaksi yhteistyössä Outokummun työvoimatoimiston tietopalvelun kanssa keväällä 2008. Tämä tapahtuu yhteistyössä Aikuiskoulutuksen Voiman Joensuun palvelupisteen kanssa. Jalkautuminen suuntautuu yksilölliseen ohjaukseen ja palvelee niin yksilöille kuin elinkeinoelämän toimijoillekin.

Selkeät neuvonta-, ohjaus- ja tukipalvelut esimerkiksi opintopiirityyppisen toiminnan rinnalla olisivat aikuiskoulutautumista hyvin selkeyttäviä ja ohjaavia keinoja. Opintojen ohjaaminen on erityisen tärkeää aikuisopiskelijoiden kohdalla, missä on otettava huomioon myös aiemman koulutuksen ja työuran vastaavuudet ja sisällöt opetussuunnitelmien osalta. Neuvonta-, ohjaus- ja tukipalveluiden kehittäminen tukee osaltaan koulutuksen näkyvyyden lisäämistä. Aktiivinen korkeakoulutusmahdollisuuksien ja -tarjonnan esiin tuominen sisältyy palvelukokonaisuuteen.

Toteutettavan palvelun kautta huomioidaan seudullisten koulutustarpeiden selvittämiseen liittyvät asiakokonaisuudet: koulutus- ja osaamistarpeita saataneen parhaiten esille toimijakohtaisten neuvotteluiden ja henkilökohtaisten keskustelujen kautta yhteistyössä esimerkiksi kehittämissyhtiön edustajan kanssa. Tarpeet voitaisiin nostaa esille osana toimijan (yritys tai yhteisö) kokonaiskehittämistä ja kehittämissuunnitelmia.

4.2 Aikuiskoulutuspalvelut

Outokummussa on alkanut Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun avoimen ammattikorkeakoulun toteuttamana työnjohtokoulutus yhteistyössä Pohjois-Karjalan maakuntakorkeakoulu -hankeen kanssa. Työnjohtokoulutuksella vastataan seudulla jo pitkään esillä olleeseen työnjohto- ja esimieskoulutustarpeeseen. Vastaavan koulutuksen jatkomahtoisuuksia selvitetään.

Opettajien täydennyskoulutustarpeita selvitetään läänitasolla ja mahdollisena toteutuskeinona on hankkeen kautta aloitettava tarpeisiin vastaavan koulutuksen toteuttaminen. Outokummun kaupungin osalta henkilöstökoulutuksen tarpeet liittynevät pääasiassa sosiaali- ja terveysalaan.

Kaikissa seutukunnissa korostuivat koulutuksen järjestämisen osalta varsin samanlaiset asiat. Koulutuksen tulisi tapahtua ensinnäkin mahdollisimman lähellä koulutettavia, koska koulutukseen ei lähdetä mielellään pitkän välimatkan päähän. Toiseksi koulutuksen järjestämisessä tarvitaan erilaisia ja monimuotoisia opetus- ja opiskelumenetelmiä. Nämä ovat käytännön sanelemia välttämättömyyksiä pitkien välimatkojen vuoksi. Pelkän verkko-opetuksen ei kuitenkaan katsota olevan riittävää. Opintojen monimuotoistaminen, etäopiskelun tukeminen ja tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntäminen koulutuksen toteuttamisessa ovat keskeisellä sijalla joustavien opintosuoritustapojen toteuttamisessa.

Seudullisissa keskusteluissa korostui voimakkaasti täydennyskoulutuksen tarpeet. Ajantasaisen ja tarvelähtöisen henkilöstökoulutuksen toteutumiseksi on jatkuva vuorovaikutus ja kanssakäyminen koulutusorganisaatioiden ja seudullisten toimijoiden (yritykset ja julkinen sektori) välillä tärkeää. Koulutuksella pystyttäisiin vastaamaan tarpeeseen, koska koulutusta tarvitaan koko ajan asiakkaiden tarpeeseen ”ennakoivasti”.

Käytettävissä olevia aikuiskoulutuksen muotoja ovat avoimen yliopiston ja avoimen ammattikorkeakoulun opintokokonaisuudet. Lisäksi korkeakoulutoimijat tarjoavat monimuotoisesti ja joustavasti erikoistumisopintoja ja tilaus- sekä henkilöstökoulutusta.

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun avoimen ammattikorkeakoulun opiskelumahdollisuuksia kehitetään jatkossa uusia synkronoituja etäopetusmenetelmiä ja -välineitä hyödyntämällä. Laajentuva avoimen ammattikorkeakoulun tarjonta palvelee aikuiskoulutuksen tarpeita maakunnassa.

Maakuntakorkeakoulun jalkauttamiseksi seutukuntaan toivottiin neuvonta-, ohjaus- ja tuki-palveluiden yhteyteen ns. markkinamiestä tai koulutusneuvojaa. Yrityksille suunnattavan markkinoinnin kautta niitä voidaan kannustaa henkilöstönsä kouluttamiseen, ja samalla herättää yritysjohto ja sen myötä myös koko henkilökunta huomaamaan kouluttautumisen edut pitkällä tähtäimellä. Markkinoinnin tehtävänä olisikin itse henkilöstön aktivoiminen omaehtoiseen, ja samalla palkitsevaan, kouluttautumiseen. Alueelle olisi tärkeää löytää avainhenkilö, joka on tuttu yrittäjille ja, joka toimii myös yhteistyössä koulutusorganisaatioiden kanssa, joka puhuu molempien osapuolten ”kieltä”.

Elinkeinoelämän ja julkishallinnon talouskeskeisten koulutustarpeiden rinnalla on merkityksellistä huomioida myös ihmisten itsensä kehittäminen ja korkeakoulujen sivistyksellinen tehtävä. Huomion arvoista on se, että jatko- ja lisäkouluttautumisella on taipumuksena kasautua jo korkeasti kouluttautuneille henkilöille. Naiset näyttävät olevan usein enemmistönä aikuisopiskelijoissa, jolloin haasteeksi nousee aktivoida miehet kouluttamaan itseään. Myös vähemmän koulutettujen löytäminen ja aktivoiminen on haasteena.

4.3 Kehittämistoiminta

Outokummun seudun koulutuksen, osaamisen ja kehittämisen toimenpideohjelmassa ei tässä vaiheessa esitetä strategisia suuntaviivoja ja toimenpiteitä kehittämistoimien osalta. Strategisessa jatkotyössä edetään kehittämistoimintaan.

Neuvonta-, ohjaus- ja tukipalvelut tukevat osaltaan kehittämistoimintaa. Koulutus-, osaamis- ja kehittämistarpeet voidaan nostaa esille osana toimijan (yritys tai yhteisö) kokonaiskehittämistä ja kehittämissuunnitelmia.

5 MAAKUNTAKORKEAKOULUN SEUDULLINEN OHJAUSRYHMÄ

Toimenpideohjelman toteuttaminen tapahtuu koulutusorganisaatioiden ja seudullisten toimijoiden yhteistyönä. Ohjausryhmä päivittää toimenpideohjelmaa kokoontuessaan. Toimenpideohjelman valmistuttua siitä tiedotetaan paikallisesti ja seudullisesti.

Pohjois-Karjalan maakuntakorkeakoulun Outokummun seudun ohjausryhmän toiminta jatkuu ja se kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa. Ohjausryhmä on nimennyt maakuntakorkeakoulun Outokummun seudun yhteyshenkilöksi yritysneuvoja Raimo Töllin (Joensuun seudun kehittämissyhtiö JOSEK Oy).

Pohjois-Karjalan maakuntakorkeakoulun toiminnan organisoituminen niin seutukunnallisesti kuin maakunnallisesti selvitetään jatkossa. Maakuntakorkeakoulun toiminnan jatkosuunnitelmat tehdään vuoden 2008 aikana.

Outokummun seudun koulutuksen, osaamisen ja kehittämisen toimenpideohjelman valmistelussa mukana olleet tahot:

Joensuun seudun kansalaisopisto
Joensuun Seudun Kehittämissyhtiö JOSEK Oy
Joensuun yliopisto
Outokummun kaupungin sivistystoimi
Outokummun kaupunki
Outokummun Seudun Teollisuuskylä Oy
Outokummun seudun työvoimatoimisto
Outokummun yrittäjät ry
Pohjois-Karjalan Aikuisopisto
Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu
Pohjois-Karjalan Ammattiopisto Outokumpu
Pohjois-Karjalan Kauppakamarin paikallisvaliokunta
Pohjois-Karjalan Kesäyliopisto
Pohjois-Karjalan maakuntakorkeakoulu -hanke
Polvijärven kunta
Synertec-yritykset

LÄHTEET:

- Alueellisen ennakkoinnin käytännön opas. 2002.
- Ammattikorkeakoulun aikuiskoulutuksen tarve Outokummussa -selvitys.
Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. 2005.
- Ennakko 2010 -hankkeen materiaalit. 2007.
- Joensuun seudun elinkeino-ohjelma 2007 - 2010. JOSEK Oy. 2007.
- Josekin yritysrekisteri (yht.työssä TE-keskuksen ja P-K:n liiton kanssa). 03/2007.
- Kauppa- ja teollisuusministeriö. 2004.
- Korkeakoulujen aluestrategia Pohjois-Karjalassa 2006 - 2010.
- Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen periaatteet.
Opetusministeriön monisteita 2006:2.
- Kunnat.net-sivuston aluetietopankki. 21.3.2007.
- Maakuntakorkeakouluhankkeen yrityshaastattelut 3.9. - 11.10.2006. Maailmankylä Oy.
- Outokummun kaupungin elinkeino-ohjelma 2007 - 2010.
- Outokummun kaupungin strategia 2005 - 2008.
- Outokummun kaupungin talousarvio 2007 ja taloussuunnitelma 2008 - 2010.
- Pohjois-Karjalan aikuiskoulutuksen alueellinen toimenpideohjelma. 2005.
- Pohjois-Karjalan maakunnan työvoiman ja koulutustarve. 2003.
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto.
- Pohjois-Karjalan maakuntakorkeakoulu -hankkeen seutukuntatapaamiset 2006 - 2007.
- Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma POKAT 2010.
- Pohjois-Karjalan TE-keskuksen työvoimaosaston tiedote 20.3.2007.
- Pohjois-Karjalan TE-keskuksen työvoimaosaston tiedote. 28.9.2007.
- Pohjois-Karjalan työllisyysstrategia 2005 - 2010.
- Polvijärven kunnan kotisivut ja kuntastrategia. 08/2007.
- Sanomalehti Karjalainen 28.7.2007.
- Tilastokeskus. Itä-Suomen katsaus. 2006.
- TT:n tulevaisuusluotain – osaamisintensiivinen Suomi 2012. Loppuraportti.
Teollisuuden ja työnantajain keskusliitto. Koulutuspolitiikka. 2003.
- Tulevaisuusluotain. Elinkeinoelämän keskusliitto.
- Työllinen työvoima 31.12.2004. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 20.12.2006.
Lähde: Tilastokeskus.
- Vartiainen. M. Pohjois-Karjala ja korkeakoulutasoinen aikuiskoulutus.
Pohjois-Karjalan maakuntakorkeakoulu -hanke. Esiselvitys. 2006.
- Väestömuutosten ennakkotietoja kunnittain vuodelta 2007 (tammi-syyskuu).
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 18.10.2007. Lähde: Tilastokeskus.
- Yritysharava-hanke. 03/2007.
- Yritysharava-hanke. Outokummun seudun työvoimatoimisto. 2006.

LIITE

**POHJOIS-KARJALAN MAAKUNTAKORKEAKOULU
TOIMINTAMALLI**

